

SERPAM
sermaye piyasaları araştırma ve uygulama merkezi

ARAŞTIRMA NOTLARI - 1

İslamî Finans

-İslamî Finans Kavramı, Ürünler, Dünyada ve Türkiye’de Gelişimi ve Geleceği

Mayıs 2013

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	2
1. İSLAMÎ FİNANS KAVRAMI	3
2. İSLAMÎ FİNANSMAN YÖNTEMLERİ.....	4
2.1. Mudârebe.....	4
2.2. Müşâreke	4
2.3. Murâbaha.....	5
2.4. Kiralama (icâre, leasing)	5
2.5. Selem ve İstisna	5
2.6. Teverruk	6
2.7. Sukuk.....	6
3. TÜRKİYE’DE İSLAMÎ FİNANS.....	6
3.1. Türkiye’de İslami Finans’ın Tarihsel Gelişimi.....	7
3.2. Türkiye’de İslami Finans’ın Mevcut Durumu.....	7
3.3. Türkiye’de İslamî Finans Mevzuatı.....	8
4. DÜNYADA İSLAMÎ FİNANS	9
4.1. Malezya	9
4.2. İran.....	9
4.3. Hong Kong	9
4.4. Körfez Ülkeleri	10
4.5. İngiltere	10
5. İSLAMÎ FİNANS’IN GELECEĞİ.....	11
KAYNAKÇA	12

SUNUŞ

Tüm dünya ekonomilerini etkileyen 2008 Küresel Krizi ile birlikte para ve sermaye piyasalarında yeni sistemler, finansal hizmetler ve ürünler için birtakım arayışlar başlamıştır. Krizden çıkış yolu olarak görülen alternatif sistemlerin en önemlilerinden birisi de “İslamî Finans” tır. Ortadoğu ve Asya’nın önemli bir kısmında 1980’li yıllarda popüler bir kavram olan İslamî Finans, yaklaşık son 10 yıllık zaman diliminde hızla Avrupa ve Amerika’ya da yayılarak tanınırlığını arttırmıştır. Türkiye’de de son zamanlarda katılım bankacılığının öneminin artması ve geçtiğimiz günlerde Hazine’nin “sukuk” ihraçları yapması, ülke ekonomisinde “İslamî Finans” kavramının yerleşmesinde etkili olmuştur.

Yaklaşık 30 yıllık bir geçmişe sahip olan faizsiz bankacılık, nispeten düşük risk modeliyle uzmanların dikkatini çekmektedir. Küresel krizden fazla etkilenmeyen Ortadoğu ve Asya ülkeleri, İngiltere gibi bazı Batı ülkelerinde İslamî bankacılık için her türlü kanunî düzenlemenin yapılmasını teşvik edici bir rol oynamıştır. Ayrıca Avrupa ülkelerindeki Müslüman nüfusun artış hızı, bu ülkelerde İslamî Finans’ın uzun bir zaman dilimi içinde önemli bir aktör haline getireceğini kanıtlar niteliktedir. Keza, dünyada Müslüman nüfusun 2010-2030 döneminde %35 büyümesi beklenmektedir. Bunun yanında, Ortadoğu ve Asya’daki birçok şirketin Müslüman ortakları, şirketlerinin İslamî usullere dayanan finans sistemiyle çalışması için yoğun çaba harcamaktadır. Ayrıca son yıllarda Ortadoğu ve Asya ülkeleri hızlı bir büyüme trendi içine girmişlerdir. Özellikle 2009 yılından sonra petrol fiyatlarında meydana gelen artışlar, bu ülkelere likidite girişini hızlandırmıştır. Tüm bu nedenler, önümüzdeki yıllarda İslamî Finans’ın tüm dünya ekonomisinde önemli bir paya sahip olacağını göstermektedir.

Merkezimiz, tüm bu gelişmeler ışığında, İslamî Finans’ı tanıtıcı bir raporun konuyla ilgili tüm kesimlere faydalı olacağını düşünmüştür. Bu raporda İslamî Finans kavramı ve ürünlerinden bahsedilmiştir. Ayrıca Türkiye’de ve dünyada İslamî Finans’ın gelişimi kısaca anlatılmış ve gelecekteki beklentiler üzerinde durulmuştur. Raporun hazırlanmasında emeği geçen tüm SERPAM çalışanlarına, başta Arş. Grv. Abdullah Bayram ve Arş. Grv. Dr. Kerem Özdemir olmak üzere teşekkür ederim.

Prof. Dr. Mehmet Şükrü TEKBAŞ

SERPAM Müdürü

1. İSLAMÎ FİNANS KAVRAMI

İslamî Finans kavramı genel olarak her türlü finansal faaliyet ve işlemlerin İslamî kurallar çerçevesinde uygulandığı sistemdir. İslam dinine göre faizin haram kabul edilmesi nedeniyle modern finans anlayışına alternatif bir alan olarak değerlendirilen İslamî finans son yıllardaki gelişmeler ışığında global finans piyasalarında alternatif bir alan olarak hızla gelişmiştir. Bu bağlamda İslamî finansman yöntemlerinin tümü, faizli işlemlerin yasak olması ve İslam dininin iş ahlakının korunması ilkeleri üzerine dayanmaktadır.

Yeni dünya düzeni çerçevesinde yaşanan gelişmeler uluslararası finansal sistemin klasik yapısı içine İslamî finans sisteminin dâhil edilmesinde büyük ölçüde etkili olmuştur. Bu süreçte, özellikle dinî nedenlerle global finansal sistem dışında kalan İslamî bankacılığın mevcut finansal sisteme dahil edilebilmesi için gerek İslam ülkelerinde, gerekse çeşitli Batı ülkelerinde alternatif finansman ve risk yönetimi yöntemlerinin geliştirilmeye çalışıldığı görülmektedir.¹

Faizsiz finans sistemine ait ürünlerin dünya genelinde 1970 yıllardan itibaren yaklaşık 75 ülkede kullanıldığı düşünülmektedir. Bu ülkeler geçmişte ağırlıklı olarak Orta Doğu ve Güneydoğu Asya'da yoğunlaşmışken, günümüzde İngiltere, Almanya, ABD gibi batı ülkelerinde de faizsiz finans sistemine ait ürünlerin hızla yayılmaya başladığı görülmektedir. Faizsiz finans kurumları, fon temini, varlık dağılımı, ödeme ve döviz işlemleri, risk yönetimi ve riskten korunma gibi çok çeşitli hizmetler/ürünler sunabilmektedir. Risk paylaşımı, kâr/zarar ortaklığı gibi geleneksel finansal ürünlerin yanında, Sukuk (İslamî tahvil/Kira sertifikası), DJIM (Dow Jones Islamic Market) ve GIIS (Global Islamic Index Series) gibi yeni finansal ürünlerin geliştirilmiş olması dikkati çekmektedir. Ayrıca Körfez ülkeleri ve Malezya gibi ülkelerin kurduğu İslamî yatırım fonlarının da faizsiz finansın gelişmesi ve büyümesine önemli ölçüde katkıda bulunduğu söylenebilir.²

1970'li yıllardan itibaren gelişme gösteren İslam Finans Sistemi'nin, 2000'li yıllarla birlikte uluslararası finansal sistemle de bütünleşme yolunda önemli ilerlemeler sağladığı ve günümüzün gereği olarak farklı istek ve ihtiyaçlara cevap verebilecek araç, yöntem ve hizmetler geliştirebildiği görülmektedir. Doğal olarak bu sağlanan gelişmede petrol ihraç eden İslam ülkelerindeki fon fazlalarının da etkili olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Özellikle 2000'lerin başlarından itibaren kullanılmaya başlanan 'Sukuk'un günümüzde

¹ Yakar, Soner, Serkan Yılmaz Kandır, Yıldırım Beyazıt Önal (2013), Yeni Bir Finansman Aracı Olarak 'Sukuk-Kira Sertifikası' ve Vergisel Boyutunun İncelenmesi", **Bankacılar Dergisi**, Sayı 84, s.73, Mart 2013.

² Yıldırım, Mustafa (2011), Küresel Finans Krizi Sürecinde Farklı Finans Uygulamalarının Analizi: Konvansiyonel ve Faizsiz Finans Sistemlerinin Karşılaştırması, **Bütçe Dünyası Dergisi**, Cilt 1, Sayı 35, s.110. [s.105 – 120]

giderek daha fazla ilgi çeken bir araç olduğu ve giderek daha fazla kullanım alanı bulmaya başladığı görülmektedir.

2. İSLAMÎ FİNANSMAN YÖNTEMLERİ

İslamî Finans temel olarak, finansal bir faaliyet olmayıp bir ticaret faaliyetidir. Bu kapsamda İslamî finans kurumları tarafından geliştirilmiş olan finansman yöntemleri, genel olarak, ortaklık yoluyla doğrudan finansman sağlama yöntemleri (*müşâreke* ve *mudârebe*) ve kiralama (*icâre*) veya satış sözleşmeleri (*murâbaha*, *selem*) yoluyla dolaylı finansman sağlama yöntemleri olarak iki sınıfa ayrılabilir.³ Bu ürünlerde ortak olan nokta müşterilere fon kullandırılabilmesi için bankanın müşterinin bu fonu nerede kullanacağı konusunda bilgi sahibi olması ve bazı ürünlerde sözleşmeye konu olan ticarî faaliyetin içinde doğrudan bulunmasını gerektirmesidir.

İslamî bankacılık sektöründe kullanılan başlıca ürünler şunlardır:

2.1. Mudârebe

Emek - sermaye ortaklığıdır. Banka yatırım için ihtiyaç duyulan kaynakların tamamını sağlarken (sermayenin tamamını finanse ederken), müşteri emeğini koyar. Yapılan işlemde oluşan kâr başlangıçta anlaşılan oranlarda banka ve müşteri arasında paylaşılır. Zarar olması durumunda, eğer müşterinin herhangi bir kusuru yoksa banka bütün zararı yüklenir. Bu sistem genellikle ticaret finansmanında kullanılır.⁴

2.2. Müşâreke

Müşâreke ortaklığı sisteminde katılım bankası gerekli sermayenin bir kısmını karşılar. Bu sistemde müşterinin de sermayeye katkıda bulunması gerekir. Yapılan ortaklık sonucunda elde edilen kâr başlangıçta anlaşılan oranlarda paylaşılır. Bu oran sermaye paylarıyla aynı olmak zorunda değildir. Müşteri yapılan işe sermayeye ek olarak emeğini kattığı için kârdan daha yüksek oranda pay alabilir. Herhangi bir zarar oluşması durumunda ise ortaklar payları oranında zarardan etkilenirler. Bu yöntem genellikle sanayi finansmanında kullanılmaktadır.

Müşarekenin, nisbeten daha yeni bir türü olan ‘azalan müşareke’ (*diminishing musharakah*) yönteminde proje gelir elde etmeye başladıktan sonra eğer müşteri projenin tamamının sahibi olmak isterse periyodik olarak bankanın projedeki payını, yapılan ek

³ Ahmad, Abdel-Rahman Yousri, “Islamic Modes of Finance and the Role of Sukuk”, Çevrimiçi: <http://www.qfinance.com/financing-best-practice/islamic-modes-of-finance-and-the-role-of-sukuk?page=2> (Erişim tarihi 24.04.2013)

⁴ Özsoy, İsmail (2011), *Türkiye’de Katılım Bankacılığı*. s.47, İstanbul: TKBB.

ödemeler sonucunda satın alır.⁵ Azalan müşâreke çoğunlukla küçük ve orta ölçekli işletmelerin finansman ihtiyaçlarını karşılamada kullanılırken, bazı ülkelerde (Kuveyt, Bahreyn, Birleşik Arap Emirlikleri) büyük ölçekli projelerin finansmanında da kullanılmıştır.⁶

2.3. Murâbaha

İslamî finansman yöntemleri arasında en sık kullanılanıdır. Murâbaha İslâm hukukunda, fiyatı ‘maliyet+kâr marjı’ formülüyle hesaplayan bir spot satış sözleşmesidir. Murâbaha yönteminde banka, müşterisinin talep ettiği malı satın alıp belirlenen oranlarla vade farkını ekleyerek müşterisine satar. Bu sistemde müşteri malın peşin fiyatı ve bankaya ödeyeceği kâr payı konusunda bilgi sahibidir. Pratik ve getiri oranı yüksek olan bu yöntem Türkiye’de katılım bankalarının da en sık kullandığı finansman yöntemidir.⁷

Hâne halklarına ve işletmelere kısa ve orta vadeli ticarî kredi kullanma imkânı sunma konusunda esnek bir mekanizma olan murâbaha, mikro ve küçük ölçekli işletmelerin finansmanında da önemli bir rol oynamaktadır.

2.4. Kiralama (icâre, leasing)

Murâbahadan sonra icâre katılım bankalarının ikinci önemli finansman sağlama yöntemidir. Bu sistem konvansiyonel bankalarla benzer şekilde çalışmaktadır. Katılım bankaları icâre yöntemiyle gayrimenkul, makine gibi reel varlıkların finansmanı için kaynak sağlamaktadır. Yaygın olarak kullanılan türü mülkiyetin devri ile sona eren kira sözleşmesidir.

2.5. Selem ve İstisna

Selem belirli bir malın veya hizmetin bedelinin tamamının peşin olarak ödenip ileri bir vadede satın alınmasıdır. Banka peşin ödeme yaparak gelecekte üretilecek olan malı satın alır. Fakat bu malı satmak için vadesini beklemek zorundadır. İslam hukukuna göre para, altın, gümüş ve para benzeri varlıkların bu yöntemle satışı, elde edilen gelir faiz olarak değerlendirildiği için kesinlikle yasaktır. Özellikle İran’da uygulanan bir finansman yöntemidir. Selem işleminden kaynaklanan riskten korunmak amacıyla bankalar paralel selem işlemi de yapabilmektedir.

İstisna, hâlihazırda var olmayan ve gelecekte üretilecek bir malın satılması işlemidir. Bu sistem genellikle tarım ve inşaat projelerinde uygulanmaktadır. Müşteri belirli bir peşinat

---

⁵ Özsoy, a.g.e., s.48.

⁶ Ahmad, a.g.e., s.7.

⁷ Odabaşı, Mehmet (2011), *Faizsiz Bankacılık Eğitim Notları Kuveyt Türk*, İstanbul, s.12-20.

ödedikten sonra kalan tutarı taksitler halinde bankaya geri öder. Bu yöntem özellikle Körfez ülkelerinde büyük ölçekli inşaat projelerinin finansmanında başarılı bir şekilde kullanılmıştır.

2.6. Teverruk

Bir malın taksitle alınıp satıcısından başka birine peşin olarak satılmasıdır. Bu sistemle nakit ihtiyacı olan kişi ihtiyacını karşılar. Hanbelî Mezhebi'ne göre yapılmasında sakınca yoktur. Bu sistem katılım bankaları tarafından ödeme gücünü çeken müşterilerin borçlarını yeniden yapılandırma amacıyla kullanılabilir.

2.7. Sukuk

Özellikle son on yılda önemi ve popülaritesi giderek artan bir finansal araçtır. Dikkat çekici bir hızla büyüyen İslamî finansal hizmetlerin doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan sukuk, katılım bankaları başta olmak üzere finansal kurum ve kuruluşlara, işletmelere ve ülke hazinelerine finansal piyasalardan İslam hukukuyla uyumlu kaynak sağlama imkânı tanıyan bir araçtır.

İslamî finans çerçevesinde menkul kıymetleştirmenin fiilen onaylanması anlamına gelen sukukta temel kural, senetlerin fizikî varlıklara dayalı olmasıdır. Bununla birlikte, İslam hukuku çerçevesinde menkul kıymetleştirmeye konu olabilecek varlıkların kapsamı nisbeten sınırlıdır. İslamî Finansal Kuruluşlar Muhasebe ve Denetim Örgütü'nün (Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions) tanımına göre 14 farklı sukuk bulunmaktadır (Shariah Standard 17). Bunlardan başlıcaları leasinge dayalı sukuk, müşâreke ve mudârabaya dayalı sukuk, murâbahaya dayalı sukuk ve seleme dayalı sukuktur. Bu sisteme göre ana firma sukuk işlemine konu malları özel amaçla kurulmuş şirkete devreder. Bu şirket varlıkları menkul kıymetleştirerek yatırımcılara satar.⁸

3. TÜRKİYE'DE İSLAMÎ FİNANS

Ülkemizde İslamî Finans çerçevesinde ilk uygulamalar 1980'li yılların ortalarında görülmeye başlamıştır. İlk olarak Özel Finans Kurumu adıyla Bakanlar Kurulu kararıyla kurulmalarına izin verilen kurumlar, 2005 yılında Bankacılık Kanununda yapılan değişiklik ile Katılım Bankası adını almış ve İslamî Finans ilkeleri doğrultusunda her türlü bankacılık hizmetini vermeye yetkili kuruluşlar olarak tanımlanmıştır. Ayrıca yaşanan son global kriz sonrasında İslamî Finans'ın tüm dünyada artan popülaritesine paralel olarak ülkemizde de bu

⁸ TKBB. *Katılım Bankacılığı Sözlüğü*. 2011.

http://www.tkbb.org.tr/index.php?option=com_glossary&func=view&Itemid=409&catid=53&term=SUKUK (23.04.2013 tarihinde erişilmiştir).

yönde çalışmalar yoğunlaşmıştır. Bu ekseninde, Hazine tarafından ilk defa 2012 yılının son döneminden itibaren sukuk ihaleleri yapılarak üç ihalede toplam 3 milyar TL ve 1.5 milyar dolarlık sukuk ihracı gerçekleştirilmiştir.

3.1. Türkiye’de İslami Finans’ın Tarihsel Gelişimi

Katılım bankaları ülkemizde 16.12.1983 tarihli Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile Özel Finans Kurumu olarak kurulmuşlardır. Bu kurumlar 1999 yılında Bankalar Kanunu kapsamına alınmış, 2005 yılında ise tamamen Bankalar Kanunu’na dâhil edilerek mevduat ve yatırım bankaları ile aynı duruma getirilmiş ve Katılım Bankası ismini almışlardır.

Türkiye’de 1985 yılında kurulan Albaraka Türk Finans Kurumu A.Ş. ve Faisal Finans Kurumu A.Ş. İslamî bankacılık prensiplerine göre kurulmuş ilk kurumlardır. Bunları 1989 yılında kurulan Kuveyt Türk Evkaf Finans Kurumu A.Ş., 1991 yılında kurulan Anadolu Finans Kurumu A.Ş., 1995 yılında kurulan İhlas Finans Kurumu A.Ş. ve 1996 yılında kurulan Asya Finans Kurumu A.Ş. izlemiştir. 2001 yılında Türkiye’de yaşanan kriz döneminde İhlâs Finans iflas etmiş ve kapatılmıştır. Aynı yıl Ülker grubunca devralınan Faisal Finans, Family Finans adını almış ve 2005 yılında bu banka Anadolu Finans ile birleşerek Türkiye Finans Katılım Bankası kurulmuştur.⁹

3.2. Türkiye’de İslami Finans’ın Mevcut Durumu

Günümüzde Türkiye’de dört Katılım Bankası faaliyet göstermektedir. Bu bankalar 4511 sayılı bankacılık kanununa tâbidir. Ayrıca bu bankalardaki hesaplar TMSF güvencesi altına alınmıştır. Katılım bankaları 2005 yılında yapılan düzenlemeden sonra hızlı bir şekilde büyümeye başlamışlardır. Aşağıdaki tablolarda da görüldüğü üzere katılım bankalarının aktif toplamı 2012 yılı sonu itibariyle yaklaşık 70 milyar TL’ye ulaşmıştır. Aktiflerin bankacılık sektöründeki oranı 2005 ve 2012 yılları arasında % 2.60’dan %5.35’e yükselmiştir. Yine aynı dönemde katılım bankaları şubeleşme konusunda hızlı bir gelişme göstermiş; 2005 yılında 290 olan şube sayısı 2012 sonu itibariyle 829’a ulaşmıştır.¹⁰

---

⁹ Özsoy, a.g.e., s.22-23.

¹⁰ BDDK, Türkiye Bankacılık Sektörü Genel Görünümü. Sektör Raporu, BDDK, Aralık 2012.

Tablo 1: Katılım Bankalarının Seçilmiş Finansal Göstergeleri (Bin TL ve %)

Yıl	Krediler	Toplam Aktifler	Toplanan Fonlar	Özkaynaklar	Kâr/Zarar	Aktif Kârlılığı	Özkaynak Kârlılığı
2005	6,455,719	9,947,798	8,478,135	945,470	244,522	2.46%	25.86%
2006	9,242,922	13,656,867	11,223,641	1,560,934	399,993	2.93%	25.63%
2007	13,828,649	19,240,210	14,762,224	2,363,110	526,683	2.74%	22.29%
2008	17,442,361	25,636,561	18,890,304	3,728,020	646,583	2.52%	17.34%
2009	23,616,324	33,691,636	26,595,558	4,421,997	707,517	2.10%	16.00%
2010	31,079,189	43,232,128	33,444,408	5,456,635	758,742	1.76%	13.90%
2011	38,658,537	56,050,001	39,672,102	6,195,597	804,125	1.43%	12.98%
2012	48,270,117	69,980,673	48,949,304	7,380,808	916,533	1.31%	12.42%

Kaynak: TCMB

Tablo 2: Katılım Bankalarının Toplam Bankacılık Sektörü Büyüklükleri İçindeki Payı

Yıl	Krediler	Toplam Aktifler	Mevduat	Özkaynaklar	Kâr/Zarar
2005	4.73%	2.60%	3.50%	1.74%	4.39%
2006	4.84%	2.94%	3.78%	2.65%	3.69%
2007	5.66%	3.54%	4.30%	3.14%	3.62%
2008	5.78%	3.77%	4.35%	4.39%	5.46%
2009	6.97%	4.35%	5.42%	4.02%	3.59%
2010	6.44%	4.58%	5.67%	4.06%	3.47%
2011	6.05%	4.89%	5.78%	4.28%	4.28%
2012	6.34%	5.35%	6.37%	4.09%	3.92%

Kaynak: TCMB

3.3. Türkiye’de İslamî Finans Mevzuatı

Ülkemizde Katılım Bankaları 1 Kasım 2005 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanan 5411 sayılı Bankalar Kanunu ile İslamî Finans Kuruluşları “Katılım Bankası” adı ile bankacılık mevzuatına dâhil edilmiştir. İlgili kanuna göre katılım bankaları cari ve katılım hesabı adı altında fon toplayabilmekte ve katılım hesabı sahipleri bankanın işlemlerinden doğacak kâr ve zarara ortak olmaktadır. 5411 sayılı kanun katılım bankalarının işlemleri ile ilgili temel bazı standartlar getirmekle beraber katılım bankalarının faaliyetlerinde İslamî açıdan uygunluk konusunda ayrıntılı bilgiler içermemektedir. Bu nedenle katılım bankaları yaptıkları finansal işlemlerin İslamî esaslara uygunluğunu incelemek ve onaylamak amacıyla konu hakkında uzman kişilerden yardım almaktadırlar. Katılım bankalarının bir kısmı yaptıkları işlemlerle ilgili İslamî onay konusunda kendi bünyelerinde kurdukları danışma kurulunun onayı ile hareket ederken, bir diğer kısmı ise bu konuda uzman bazı akademisyenlerden destek almaktadır. Bu durum katılım bankalarının faaliyetlerinde ufak farklılıkların oluşmasının temelidir.

4. DÜNYADA İSLAMÎ FİNANS

Dünyada İslamî Finans kurumları ile ilgili çalışmalar ilk olarak 1960'lı yıllarda başlamıştır. Mısır'da bir kasabada 1963 yılında Ahmed en-Naccar tarafından kurulan banka, ilk İslamî banka örneğidir. 1971 yılında Mısır'da devlet desteğiyle kurulan “Nasr Sosyal Bankası” ilk faizsiz ticarî banka örneğidir. 1974 yılında İslamî Kalkınma Bankası'nın kurulmasını takiben kurulmaya başlayan İslamî bankalar günümüzde, yaklaşık 1.5 trilyon dolarlık bir büyüklüğe ulaşmıştır.¹¹

4.1. Malezya

Malezya İslamî finans konusunda önde gelen ülkelerdendir. Ülkede konvansiyonel bankacılık ve İslamî bankacılık paralel olarak gelişmiştir. Ülkede 2012 yılı itibariyle İslamî bankacılığın büyüklüğü sektörün %20'sine ulaşmıştır. Bu oran İslam ülkelerinin toplamında yüzde 12 düzeyindedir. Ülke ayrıca sukuk konusunda da diğer ülkelerden ileridedir. 2012 yılının ilk 9 ayında dünya genelinde ihraç edilen yaklaşık 130 milyar dolar değerinde sukukun 100 milyarlık kısmı Malezya tarafından ihraç edilmiştir.¹²

4.2. İran

İran İslami Finansın en büyük merkezlerinden birisidir. Ülkede bankacılık sektörünün tamamı İslami Finans kurallarına göre yapılandırılmıştır. İran'da 2011 yılı itibariyle bankacılık sektörünün yaklaşık 390 milyar dolar büyüklüğe sahip olduğu tahmin edilmektedir. Bu rakam dünyadaki toplam İslami Finans varlıklarının %40'ının İran'da bulunduğunu göstermektedir.¹³ Ülke bu büyüklüğe paralel olarak en büyük İslami Bankalara ev sahipliği yapmaktadır. “Bank Melli İran”, “Bank Mellat” ve “Bank Sederat İran” başta olmak üzere dünyadaki en büyük on İslami Bankadan yedisi İran'da faaliyet göstermektedir.¹⁴

4.3. Hong Kong

Hong Kong'da İslamî Finans işlemleri 2008 yılından itibaren hız kazanmıştır. Bu dönemde Malezya merkezli şirketler tarafından ihraç edilen sukuk senetleri ülke borsasında işlem görmeye başlamış ve aynı yılda ülkede Arapça Şeriat ve İslamî Finans alanında eğitim vermek üzere İslamî İlimler Enstitüsü kurulmuştur.¹⁵ 2012 yılında Hong Kong hükümeti

11 Odabaşı, a.g.e., s.6-7.

12 Bahru, Johor. *The Economist*. 05 01 2013. <http://www.economist.com/news/finance-and-economics/21569050-malaysia-leads-charge-İslamic-finance-banking-ummah> (04 23, 2013 tarihinde erişilmiştir).

13 Economic Desk. *Tehran Times*. 17 03 2013. <http://tehrantimes.com/economy-and-business/106521-iran-holds-427-of-total-global-islamic-banking-assets> (05 13, 2013 tarihinde erişilmiştir).

14 Küçük, a.g.e. s 9

15 Press Release. Zawya. 02 01 2013. http://www.zawya.com/story/KFHRResearch_High_potential_for_Islamic_banking_in_Hong_Kong-ZAWYA20130102062214/ (04 25, 2013 tarihinde erişilmiştir).

tarafından İslamî Bono ihracına yönelik kanuni düzenlemeler hazırlanmaya başlanmış ve hazırlanan yasa teklifi 2013 Ocak ayında meclise sunulmuştur.¹⁶

4.4.Körfez Ülkeleri

İslamî Finansın en çok geliştiği bölge olan körfez ülkeleri özellikle son yıllarda bu alanda merkez olma çabasıdadır. Bölge ülkelerinde İslamî finansın bankacılık sektöründeki payı %20'nin üzerindedir. Suudi Arabistan %35 İslami Bankacılık oranı ile bölgede İslami Finans'ın en çok geliştiği ülkedir. Ayrıca dünyanın en büyük ikinci bankası "Suudi Al Rajhi Bank" bu ülke merkezlidir.¹⁷

2012 yılında ihraç edilen sukuk sertifikalarının yaklaşık % 20'si bölge ülkeleri tarafından ihraç edilmiştir.¹⁸ Ayrıca son yaşanan global kriz sonrası finans sektörünün gündemine gelen İslamî Finans'ın gelişimi sürecinde, başta Katar ve Birleşik Arap Emirlikleri olmak üzere Körfez Ülkeleri bu alanda bölgesel güç olma amacıyla çalışmaktadırlar.¹⁹

4.5.İngiltere

İngiltere İslamî Finansın batı ülkelerindeki merkezi olma amacı taşımaktadır. İslamî finansın ve bankacılığın bu ülkede tarihi 1960'lara değin gitmektedir. Fakat kavramın öneminin tam olarak anlaşılması 1990'lı yıllarda Bank of England'ın başına Lord Eddie George'un gelmesiyle olmuştur. İngiltere'nin İslamî Finans'ın önemli oyuncularından birisi olmasının iki önemli sebebi bulunmaktadır: Bunlardan ilki, İngiltere'de 1990'lı yıllarda yerleşik yaklaşık 1.75 milyon Müslüman'ın İslamî Finans ürünlerini talep etmeleridir. İkincisi ise, Barclays Bankası'ndan Andrew Buxton'ın, Gatehouse Bankası'ndan Richard Thomas'ın ve HSBC Bankası'ndan Iqbal Khan'ın bu konuda liderlik etmesidir. Tüm bunların yanında, İngiltere Hükümeti İslam dünyasına olumlu yaklaşmıştır. Yapılan yasal düzenlemelerin ardından ülkede 21 banka İslami bankacılık hizmetleri sunmaya başlamıştır. Günümüze gelindiğinde, Mart 2013'te İngiltere Ekonomi Bakanlığı bünyesinde bir ekip oluşturulmuştur. Bu ekip başta ilki 29-31 Ekim 2013 tarihlerinde Londra'da gerçekleştirilecek olan Dünya İslamî Ekonomi Forumu olmak üzere, İngiltere'de İslamî finans ile ilgili düzenlemeleri yaparak yatırımcıları çekmeyi hedeflemektedir. Ayrıca 34 milyar dolar değerinde sukuk Londra Borsasında işlem görmektedir. Bunun yanında, Qatar Islamic Bank'ın (QIB) sahibi

16 Yip, Florence, ve Anita Tsang. *Bloomberg BNA*. 22 02 2013. <http://www.bna.com/hong-kong-one-n17179872506/> (02 30, 2013 tarihinde erişilmiştir).

17 Küçük, Evrim. *Dünya Gazetesi*. 13 10 2012. <http://www.dunya.com/islami-finans-rotasini-avrupaya-cevirdi--168461h.htm> (05 13, 2013 tarihinde erişilmiştir).

18 AMEinfo.com. *AME Info*. 12 01 2013. <http://www.ameinfo.com/kfh-research-131bn-total-issuance-sukuk-2012-325296> (05 01, 2013 tarihinde erişilmiştir).

19 Al Arabiya. *Al Arabiya News*. 28 02 2013. <http://www.alarabiya.net/articles/2013/02/28/268781.html> (05 01, 2013 tarihinde erişilmiştir).

olduğu Islamic Bank of Britain 2004 yılından beri İngiltere’de hizmet vermektedir.²⁰ Bu gelişmeler ışığında İslami Bankacılığın gelecek yirmi yıllık dönemde yıllık %3.4 oranında büyüyeceği tahmin edilmektedir.²¹

5. İSLAMÎ FİNANS’IN GELECEĞİ

İslamî Finans son yıllarda büyük gelişme göstermiştir. Küresel anlamda sektör konvansiyonel bankacılıktan daha hızlı büyümektedir. Bu gelişmeler ışığında 2011 sonu itibariyle dünya ölçeğinde 1.3 trilyon dolar büyüklüğe ulaşan İslamî varlıkların yıl sonuna kadar 1.8 trilyon dolar seviyesine ulaşması ve 2015 yılında 2 trilyon doları aşması beklenmektedir. Bu büyümede en önemli etkenin son yıllarda popülerleşen sukuk ihraçlarının olması öngörülmektedir. 2012 yılı itibariyle 130 milyar dolarlık büyüklüğe ulaşan sukuk ihraçlarının 2015 yılında 200 milyar dolara ulaşacağı tahmin edilmektedir.²²

Tablo 3: Katılım Bankaları ve Bankacılık Sektörünün 2005–2012 Dönemi Ortalama Büyüme Oranları

	Krediler	Toplam Aktifler	Mevduat	Özkaynaklar	Kâr (Zarar)
Katılım Bankaları	34%	32%	29%	36%	22%
Bankacılık Sektörü	28%	19%	18%	19%	28%

Türkiye’de de küresel piyasalara paralel olarak İslamî finans gelişmektedir. Yukarıdaki Tablo 3’ten de görüleceği gibi katılım bankalarının kurulduğu 2005 yılından itibaren faaliyette bulunan dört katılım bankasının toplam varlıkları yıllık ortalama %32 büyürken, bankacılık sektörünün ortalama büyüme hızı %19’dur. Aynı dönemde katılım bankalarının kârları ise sektöre oranla daha düşük bir büyüme gerçekleştirmiştir. Bunun temel sebebi katılım bankalarının fon kullandırma harici işlemler yapmamaları ve ilgili dönemde azalan kâr oranlarıdır. 2012 yılının sonlarında hazine tarafından ilk defa yapılan sukuk ihracı sonrası bu piyasada yaşanacak gelişmeler katılım bankalarının kârlılıklarını olumlu yönde etkileyebilecektir. İslamî Finans Türkiye’de hızlı bir büyüme göstermektedir. Katılım bankalarının gelecek 10 yılda Pazar payını iki katından fazla arttırarak %10’a yükseltmesi beklenmektedir. 2015 yılına gelindiğinde Türkiye’nin İslamî bankacılık varlıklarının 87 milyar doları bulacağı öngörülmektedir.

20 HM Treasury. HM Treasury. 11 03 2013. www.hm-treasury.gov.uk/press_20_13.html (03 23, 2013 tarihinde erişilmiştir). (Bahru 2013)

21 Küçük, **a.g.e.**, s. 4-8

22 AMEInfo.com. *AME Info*. 20 09 2012. <http://www.ameinfo.com/global-İslamic-finance-set-double-2015-312272> (04 25, 2013 tarihinde erişilmiştir).

Kaynakça

1. Ahmad, Abdel-Rahman Yousri, “Islamic Modes of Finance and the Role of Sukuk”, Çevrimiçi: <http://www.qfinance.com/financing-best-practice/islamic-modes-of-finance-and-the-role-of-sukuk?page=2> (Erişim tarihi 24.04.2013)
2. Al Arabiya. *Al Arabiya News*. 28 02 2013. <http://www.alarabiya.net/articles/2013/02/28/268781.html> (05 01, 2013 tarihinde erişilmiştir).
3. AMEInfo.com. *AME Info*. 12 01 2013. <http://www.ameinfo.com/kfh-research-131bn-total-issuance-sukuk-2012-325296> (05 01, 2013 tarihinde erişilmiştir).
4. AMEInfo.com. *AME Info*. 20 09 2012. <http://www.ameinfo.com/global-islamic-finance-set-double-2015-312272> (04 25, 2013 tarihinde erişilmiştir).
5. Bahru, Johor. *The Economist*. 05 01 2013. <http://www.economist.com/news/finance-and-economics/21569050-malaysia-leads-charge-islamic-finance-banking-ummah> (04 23, 2013 tarihinde erişilmiştir).
6. BDDK. *Türkiye Bankacılık Sektörü Genel Görünümü*. Sektör Raporu, BDDK, Aralık 2012.
7. Economic Desk. *Tehran Times*. 17 03 2013. <http://tehrantimes.com/economy-and-business/106521-iran-holds-427-of-total-global-islamic-banking-assets> (05 13, 2013 tarihinde erişilmiştir).
8. HM Treasury. *HM Treasury*. 11 03 2013. www.hm-treasury.gov.uk/press_20_13.html (03 23, 2013 tarihinde erişilmiştir).
9. Küçük, Evrim. *Dünya Gazetesi*. 13 10 2012. <http://www.dunya.com/islami-finans-rotasini-avrupaya-cevirdi--168461h.htm> (05 13, 2013 tarihinde erişilmiştir).
10. Odabaşı, Mehmet. *Faizsiz Bankacılık Eğitim Notları*. İstanbul, 2011.
11. Özsoy, Prof.Dr. İsmail. *Türkiye’de Katılım Bankacılığı*. İstanbul: TKBB, 2011.
12. Press Release. *Zawya*. 02 01 2013. http://www.zawya.com/story/KFHRsearch_High_potential_for_Islamic_banking_in_Hong_Kong-ZAWYA20130102062214/ (04 25, 2013 tarihinde erişilmiştir).
13. Resmi Gazete. «5411 sayılı Bankacılık Kanunu.» 1 Kasım 2005.
14. TCMB EVDS. *TCMB Elektronik Veri Dağıtım Sistemi*. 30 04 2013. <http://evds.tcmb.gov.tr/cbt.html> (04 30, 2013 tarihinde erişilmiştir).
15. TKBB. *Katılım Bankacılığı Sözlüğü*. 2011. http://www.tkbb.org.tr/index.php?option=com_glossary&func=view&Itemid=409&catid=53&term=SUKUK (04 23, 2013 tarihinde erişilmiştir).
16. Yip, Florence, ve Anita Tsang. *Bloomberg BNA*. 22 02 2013. <http://www.bna.com/hong-kong-one-n17179872506/> (02 30, 2013 tarihinde erişilmiştir).